

în limba română care, în această perioadă, își face loc, tot mai mult, în domeniul relațiilor sociale.

O scurtă comparație statistică a situației numerice din anii 1628—1632, oglindită în aceste două volume, o socotim interesantă și instructivă. Adăugînd și volumul precedent din ediția nouă (XXI, 1626—1627), obținem astfel o perioadă de șapte ani, care ne poate oferi cîteva indicații despre mersul înainte al limbii române, spre cucerirea unei poziții dominante. În această etapă, evoluția numerică a actelor, redactate în Țara Românească, urmează o linie ascendentă, vădit favorabilă limbii române, nu însă și celei grecești, — dacă luăm în considerare faptul că și greaca începuse să bată la ușile cancelariei românești. Astfel, din primii doi ani, 1626—1627, ni s-au păstrat 137 originale românești, adică 47,9% din numărul total al actelor publicate (286). În cursul altor doi ani următori, 1628—1629 (vol. XXII) s-au redactat, — evident, fără a include în calculele noastre și pe cele pierdute de-a lungul vremilor, 237 acte românești, ceea ce înseamnă 61,4% ; — în sfîrșit, vol. XXIII conține 251 acte în limba română, atîngînd un procent de 55,6% față de întreaga masă a actelor din anii 1630—1632. Cifrele se referă atît la actele emise în cancelaria curții, cît și la cele rezultate de pe urma tranzacțiilor bilaterale, cu caracter particular.

În prefața volumului al XXII-lea se precizează că din cele 237 acte românești, redactate în cursul anilor 1628—1629, 77 provin din cancelaria domnească, ceea ce ni se pare remarcabil pentru această epocă. Ele reprezintă mai mult de jumătate din numărul actelor slave (148), emise în aceeași perioadă de timp. Spre a putea urmări progresiv lupta dusă de limba română pentru cucerirea cancelariei, ar fi fost util să se facă această distincție pentru fiecare volum din noua ediție. Ne-ar interesa să știm cîte acte au fost redactate în cancelaria curții domnești în limba română și cîte ne-au parvenit din cele întocmite în afara cancelariei, într-o anumită perioadă.

Din punct de vedere al diplomatiei românești, problema esențială este lupta pe care limba română o duce înăuntrul cancelariei — și nu în afara ei — pentru a lua locul slavonei. Din puținele date, pe care ni le oferă prefețele volumelor, de care ne ocupăm aci, putem afirma cu toată certitudinea că limba română este în ascensiune. Limba slavă de cancelarie începe să-și piardă caracterul oficial și diplomatic și cedează locul, treptat, limbii române, care se impune cu perseverență.

În schimb, limba greacă are o poziție staționară. E abia la început și, deocamdată, nu poate intra în această competiție. Vol. XXI cuprinde șase acte grecești, două zapise și patru gramote, emise de patriarhul Chiril Lucaris, cu prilejul vizitei sale în Țara Românească, în primele luni ale anului 1620. Din 1628—1629, ni s-au păstrat numai două zapise, iar vol. XXIII conține două zapise și două acte solemne datorită aceluiași Chiril Lucaris. E foarte probabil că actele grecești făceau deja probă în justiție, alături de cele românești și slavone, — precum și semnăturile grecești ale martorilor și părților contractante, care se întîlnesc tot mai des sub textul unor zapise românești. Faptul nu trebuie să ne surprindă. Diplomata românească a înregistrat, încă din 28 martie 1412, un act de vînzare în limba greacă (DRH. I, 77—78),